

Kohtuasi C-461/23**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

24. juuli 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Niedersächsisches Oberverwaltungsgericht (Alam-Saksi liidumaa kõrgeim halduskohus, Saksamaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

4. juuli 2023

Kaebaja:

Umweltforum Osnabrücker Land e. V.

Vastustaja:

Landkreis Osnabrück

Põhikohtuasja ese

Keskkonnaõigus – Direktiiv 92/43/EMÜ – Teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamine – Direktiiv 2001/42/EÜ – Keskkonnamõju strateegiline hindamine – Määrus, millega ala määratakse maastikukaitsealaks – Elemendid, millest tuleneb keskkonnamõju strateegilise hindamise kohustus

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Liidu õiguse tõlgendamine, ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimused

1. Kas direktiivi 2001/42/EÜ (keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) direktiiv) artikli 3 lõike 2 punkti b koostoimes direktiivi 92/43/EMÜ (elupaikade direktiiv) artikli 6 lõikega 3 tuleb tõlgendada nii, et kõiki sätteid, mis sisalduvad õigusaktis, millega liikmesriik määrab ala erikaitsealaks

- elupaikade direktiivi alusel, tuleb olenemata nende õiguslikust sisust pidada ala kaitsekorraldusega otseselt seotuks või selle jaoks vajalikuks, mistõttu ei ole õigusakti kui kava suhtes vaja korraldada keskkonnamõju hindamist KSH direktiivi artikli 3 lõike 2 punkti b kohaselt koostoimes elupaikade direktiivi artikli 6 lõikega 3, või on olenevalt konkreetsete sätete sisust vajalik nende diferentseeritud käsitlemine, mistõttu tuleb niisuguse õigusakti konkreetseid sätteid kui kava (osa) pidada otseselt seotuks ala kaitsekorraldusega või selleks otseselt vajalikuks ja selle õigusakti kui kava (osa) muid sätteid mitte?
2. Kui vastus esimese küsimuse teisele alternatiivile on jaatav: Kas KSH direktiivi artikli 3 lõike 2 punkti b koostoimes elupaikade direktiivi artikli 6 lõikega 3 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi õigusaktis – millega ala määratakse erikaitsealaks elupaikade direktiivi tähenduses, määratakse kindlaks kaitse-eesmärgid ning kehtestatakse nõuded ja keelud – sisalduvat konkreetset sätet tuleb käsitada kavana (või selle osana), mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik, kui see säte, millega kehtestatakse konkreetsed kriteeriumid ja tingimused, jätab alal toimuvad tegevused kehtestatud nõuete ja keeldude kohaldamisalast välja ning need tegevused ei ole otseselt vajalikud kaitse-eesmärkide täitmiseks, vaid neid tuleb käsitada projektiks kvalifitseeritavate kaitsekorraldus- või säilitamismeetmetena elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 tähenduses?
 3. Kui vastus teisele küsimusele on jaatav: Kas KSH direktiivi artikli 3 lõike 2 punkti b koostoimes elupaikade direktiivi artikli 6 lõikega 3 tuleb tõlgendada nii, et ala olulist mõjutamist, mis tuleneb õigusaktis, millega ala määratakse erikaitsealaks elupaikade direktiivi tähenduses, sisalduvatest sätetest – nagu need, mida on kirjeldatud teises küsimuses ja milles on piisavalt täpselt kindlaks määratud kriteeriumid ja tingimused, mille alusel viiakse ellu sellega hõlmatud tegevusi, mida saab kvalifitseerida projektiks elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 tähenduses – ei saa välistada, kui riigisisises õiguses ei ole nende tegevuste jaoks loanõuet kehtestatud ja pädev asutus loobub nimetatud sätete alusel, mis sisalduvad neid tegevusi puudutavas õigusaktis, üksikjuhtudel nende tegevuste puhul ka eelnevast teavitamisest ja projekti tagajärgede asjakohasest hindamisest elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 kohaselt või korraldab üksikjuhtudel projekti tagajärgede asjakohase hindamise ja kasutab seejuures projekti tagajärgede kriteeriumina seda, kas nimetatud sätetes sisalduvad kriteeriumid ja tingimused, nagu on kirjeldatud teises küsimuses, on täidetud?
 4. Kui vastus teisele küsimusele on jaatav: Kas KSH direktiivi artikli 3 lõike 2 punkti b koostoimes elupaikade direktiivi artikli 6 lõikega 3 tuleb tõlgendada nii, et ala olulise mõjutamise ohtu ei esine niisuguses õigusaktis, millega ala määratakse erikaitsealaks elupaikade direktiivi tähenduses, sisalduvate sätete tõttu, nagu need, mida on kirjeldatud teises küsimuses, kui selliste sätetega hõlmatud tegevusi on üldjuhul teostatud juba pikka aega ning nende teostamise kriteeriumide ja tingimuste tõttu, mis on sätetes kindlaks

- määratud, ei võimaldata vähemalt nende tegevuste intensiivistamist või laiendamist asjaomasel alal?
5. Kui eespool esitatud küsimustele antud vastuste põhjal tuleb lähtuda keskkonnamõju hindamise kohustusest KSH direktiivi artikli 3 lõike 2 punkti b alusel koostoimes elupaikade direktiivi artikli 6 lõikega 3 niisuguses õigusaktis, millega ala määratakse erikaitsealaks elupaikade direktiivi tähenduses, sisalduvate konkreetsete sätete sisu tõttu: Kas KSH direktiivi artikli 3 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et juhul kui ala määramist tuleb pidada väikese piirkonna kasutamise määramiseks kohalikul tasandil, peab liikmesriigi asutus – arvestades seda, et ala on juba varem liigitatud ühenduse jaoks oluliseks alaks elupaikade direktiivi artikli 4 lõike 2 kolmanda lõigu tähenduses – üldjuhul eeldama, et ala määramisel kaitsealaks on tõenäoliselt oluline keskkonnamõju?
 6. Kui eespool esitatud küsimustele antud vastuste põhjal tuleb lähtuda sellest, et keskkonnamõju hindamise kohustus tuleneb niisuguses õigusaktis, millega ala määratakse erikaitsealaks elupaikade direktiivi tähenduses, sisalduvate konkreetsete sätete sisust: Kas KSH direktiivi artikli 3 lõike 2 punkti b koostoimes elupaikade direktiivi artikli 6 lõikega 3 tuleb tõlgendada nii, et keskkonnamõju hindamine tuleb korraldada ainult nende konkreetsete sätete alusel või tuleb keskkonnamõju hindamisel arvestada kogu õigusakti sisu?
 7. Kui eespool esitatud küsimustele antud vastuste põhjal tuleb lähtuda sellest, et keskkonnamõju hindamise kohustus tuleneb niisuguses õigusaktis, millega ala määratakse erikaitsealaks elupaikade direktiivi tähenduses, sisalduvate konkreetsete sätete sisust: Kas KSH direktiivi artikli 4 lõiget 1, mille kohaselt korraldatakse artiklis 3 osutatud keskkonnamõju hindamine kava või programmi koostamise ajal ja enne selle vastuvõtmist või menetlusse andmist, tuleb tõlgendada nii, et kava või selle osade keskkonnamõju hindamist, mis on korraldamata jäetud, ei saa pärast kava või selle osade vastuvõtmist tagantjärele korraldada täiendavas menetluses ning keskkonnamõju hindamise korraldamata jätmise menetlusviga ei saa seega hiljem heastada?

Viidatud liidu õigusnormid

Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (edaspidi „elupaikade direktiiv“), eelkõige artikli 4 lõike 2 kolmas lõik, artikli 6 lõige 3

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. juuni 2001. aasta direktiiv 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta (eespool ja edaspidi „KSH direktiiv“), eelkõige artikli 3 lõige 2, artikli 4 lõige 1

Viidatud riigisisese õigusnormid

29. juuli 2009. aasta seadus looduskaitse ja maastikuhoolduse kohta – Saksamaa Liitvabriigi looduskaitse seadus (Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege – Bundesnaturschutzgesetz, edaspidi „BNatSchG“) (*Bundesgesetzblatt* (edaspidi „*BGBL.*“) I, lk 2542), viimati muudetud 8. detsembri 2022. aasta seaduse artikliga 3 (*BGBL.* I, lk 2240); eelkõige BNatSchG § 22 lõige 2a, §-d 26, 32, 33, 34, 36

Direktiivist 2003/35/EÜ tuleneva keskkonnavalase õiguskaitse erinõuete seadus – keskkonnavalase õiguskaitse erinõuete seadus (Gesetz über ergänzende Vorschriften zu Rechtsbehelfen in Umweltangelegenheiten nach der EG-Richtlinie 2003/35/EG – Umwelt-Rechtsbehelfsgesetz, edaspidi „UmwRG“) 23. augustil 2017 avaldatud redaktsioonis (*BGBL.* I, lk 3290), viimati muudetud 14. märtsi 2023. aasta seaduse (*BGBL.* 2023, I, punkt 71) artikliga 2; eelkõige UmwRG § 1 lõike 1 esimese lause punkt 4, § 4, § 7 lõige 3

Keskkonnamõju hindamise seadus (Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung, edaspidi „UVPG“) 18. märtsil 2021 avaldatud redaktsioonis (*BGBL.* I, lk 540), viimati muudetud 22. märtsi 2023. aasta seaduse (*BGBL.* 2023, I, punkt 88) artikliga 2; eelkõige UVPG §-d 35–37

30. septembri 2019. aasta määrus, mis käsitleb maastikukaitseala „Bäche im Artland“ Quakenbrücki, Fürstenau ja Bersenbrücki linnades ning Menslage'i, Nortrupi, Badbergeni, Berge, Bippeni, Eggermühleni, Kettenkampi, Ankumi ja Merzeni omavalitsusüksustes Osnabrücki piirkonnas (Verordnung über das Landschaftsschutzgebiet „Bäche im Artland“ in den Städten Quakenbrück, Fürstenau und Bersenbrück sowie den Gemeinden Menslage, Nortrup, Badbergen, Berge, Bippen, Eggermühlen, Kettenkamp, Ankum und Merzen, Landkreis Osnabrück; edaspidi „LSG määrus“) (*Amtsblatt für den Landkreis Osnabrück*, nr 20, 30.10.2019).

Kohtuasja asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Eelotsuse küsimused on esitatud normikontrolli menetluses, kus kaebaja, UmwRG § 3 lõike 1 alusel tunnustatud keskkonnakaitseühendus, ja vastustaja vaidlevad maastikukaitseala käsitleva määruse kehtivuse üle.
- 2 Ala maastikukaitsealaks määramise eesmärk on kaitsta loomastiku ja taimestiku elupaigaala „Bäche im Artland“ (ala kood DE-3312-331), mis asub „Ems-Hunte-Geest und Dümmer-Geestniederung“ looduspiirkonnas ning hõlmab mitmeid ojasid ja nendega piirnevaid maastikualasid. Loomastiku ja taimestiku elupaigaala „Bäche im Artland“ on tihedat võrgustikku moodustav vooluveekogude süsteem, kus asuvad mõned väga loodusliku iseloomuga ojad, mis on eelkõige oluline elupaik elupaikade direktiivi II lisas loetletud kalaliikidele. Territoriaalselt on ojadega seotud metsad, nurmed ja sood, mis on elupaigatüübid, mis on esmatähtsad või ei ole esmatähtsad elupaikade direktiivi tähenduses.

- 3 LSG määruse vastuvõtmise menetluses korraldas vastustaja üldsuse osalemise koos määruse eelnõu ja selle juurde kuuluvate kaartide väljapaneku ning seletuskirja esitamisega ning kaasas mh ka kaebaja, kes esitas 19. veebruari 2019. aasta kirjas määruse eelnõu kohta seisukoha. Keskkonnamõju strateegilist hindamist koos keskkonnamõju hindamise aruande koostamisega ega keskkonnamõju eelhindamist enne LSG määruse vastuvõtmist läbi ei viidud.
- 4 LSG määrus jõustus pärast selle avaldamist vastustaja ametlikus väljaandes 31. oktoobril 2019. See käsitleb mh selliste tegevuste keelamist, mis muudavad ala iseloomu või on vastuolus selle määruse kaitse-eesmärgiga, ning selles on loetletud tegevused ja kasutusviisid, mis on kõnealuselt keelust vabastatud.
- 5 Kaebaja esitas 13. oktoobril 2020 LSG määruse tühistamiseks normikontrolli kaebuse. Riigisisese õiguse kohaselt võib tunnustatud keskkonnamõju – tingimusel, et UmwRG § 4 lõike 1b kohaselt on võimalik korraldada akti täiendamiseks menetlus – nõuda kavade ja programmide vastuvõtmist käsitleva otsuse tühistamist, kui nõutavat keskkonnamõju strateegilist hindamist või keskkonnamõju strateegilist eelhindamist ei ole korraldatud ega tagantjärele korraldatud (UmwRG § 4 lõike 4 esimene lause koostoimes lõike 1 esimese lause punktiga 1).
- 6 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas KSH direktiivist ja elupaikade direktiivist tuleneb, et enne seda, kui võetakse vastu selline looduskaitsealastel õigusnormidel põhinev määrus kaitseala kohta, nagu on kõne all käesolevas kohtuasjas, tuleb UVPG § 36 alusel koostoimes BNatSchG § 36 esimese lause punktiga 2 ja § 34 lõike 1 esimese lausega korraldada keskkonnamõju strateegiline hindamine või vähemalt peab liikmesriik tegema otsuse niisuguse hindamise korraldamise kohta. Sellega seoses on otsustava tähtsusega tõlgendus, mis antakse riigisiseste õigusnormide aluseks olevatele liidu õigusnormidele, mis on esitatud KSH direktiivi artikli 3 lõike 2 punktis b koostoimes elupaikade direktiivi artikli 6 lõikega 3, ning vastused eelotsuse küsimustele.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 7 Sarnased küsimused tekivad paljudes eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleliolevates normikontrolli menetlustes. Küsimustele antud vastustest oleneb, kas kehtivaks saab pidada suurt osa määrusi, mis käsitlevad loomastiku ja taimestiku elupaigalade kaitse alla võtmist Alam-Saksi liidumaal (ainuüksi siin puudutab see 385 loomastiku ja taimestiku elupaigaala) ja küllap ka mujal Saksamaa Liitvabariigis. Ka teiste liikmesriikide sarnaste õigusaktide puhul tuleb arvestada kaugele ulatuvate õiguslike tagajärjedega.
- 8 Mis puudutab KSH direktiivi artikli 3 lõike 2 punkti b kohaldamist koostoimes elupaikade direktiivi artikli 6 lõikega 3 käesolevas asjas kõne all olevale LSG määrusele, siis lähtub eelotsusetaotluse esitanud kohus viitega Euroopa Kohtu praktikale (12. juuni 2019. aasta kohtuotsus CFE, C-43/18, EU:C:2019:483, punktid 39 ja 46) sellest, et see määrus kuulub mõiste „kavad ja programmid“ alla

KSH direktiivi artikli 2 punkti a tähenduses ning lisaks tuleb seda käsitada „kavana“ elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 tähenduses.

- 9 Esimene küsimus: Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kuidas tuleb mõista Euroopa Kohtu seisukohti 12. juuni 2019. aasta otsuses CFE (C-43/18, EU:C:2019:483, punktid 49 ja 50), ning ta kaldub arvama, et otsustava tähtsusega on õigusaktis, millega määratakse erikaitseala, sisalduvate konkreetsete sätete sisu. Elupaikade direktiivi põhjenduste kohaselt tuleb asjakohane mõjuhinnang korraldada iga kava või programmi kohta, mis tõenäoliselt oluliselt mõjutab juba määratud või tulevikus määratava ala kaitse-eesmärke.
- 10 Mõistet „kaitsekorraldus“ elupaikade direktiivi artikli 6 lõikes 3 tuleb komisjoni arvates mõista elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 1 tõlgendamist arvestades. Kohustusest korraldada kava või projekti tagajärgede asjakohane hindamine on seetõttu vabastatud ainult sellised tegevused, mis on otseselt seotud ala kaitse-eesmärkide täitmisega või on selleks otseselt vajalikud. Kavasid tuleb käsitada diferentseeritult, kui need sisaldavad lisaks kaitsega seotud elementidele ka muid elemente (vt komisjoni teatis, C(2018) 7621 (final) lk 44 jj).
- 11 Selles mõttes on eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates õigusakti sätted, millega ala määratakse erikaitsealaks, otseselt seotud ala kaitsekorraldusega, niivõrd kui see puudutab kaitse alla võtmist kui sellist, kaitse- ja säilitamisesmärkide kindlaksmääramist ning nendega seotud nõuete ja keeldude kehtestamist. Kuna selline õigusakt nagu käesoleval juhul kõne all olev LSG määrus, mis konkreetseid kriteeriume ja tingimusi kindlaks määrates jätab mitmed tegevused, nagu veekogu hooldus, kalandus, põllumajandus ja metsandus, kehtestatud keeldude kohaldamisalast välja, on küsitav, kas niisugused õigusnormid on veel otseselt seotud ala kaitse-eesmärkide täitmisega või on selleks otseselt vajalikud. Seda, kas need tagajärgede asjakohase hindamise kohustusest vabastatud tegevused „kaitsekorralduse“ tähenduses on vajalikud alal esinevate elupaigatüüpide ja liikide kaitsestaatus säilitamiseks või parandamiseks (vt komisjoni teatis, C(2018) 7621 (final), lk 44) või kas tagajärgede asjakohase hindamise kohustusest vabastamist käsitlevad õigusnormid teenivad eesmärki mitte piirata neid tegevusi ebaproportsionaalselt ja vältida liiga kaugele ulatuvaid keelde, tuleb sisuliselt uurida.
- 12 Erikaitseala kaitse alla võtmist käsitleva õigusakti sätete diferentseeritud käsitlemine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates asjakohane ka arvestades Euroopa Kohtu praktikat, mis käsitleb Natura 2000 lepinguid (4. märtsi 2010. aasta kohtuotsus komisjon vs. Prantsusmaa, C-241/08, EU:C:2010:114, punkt 51).
- 13 Teine küsimus: Siinkohal käsitleb eelotsusetaotluse esitanud kohus niisuguseid õigusnorme, mis võimaldavad asjaomasel alal tegevusi, mida ei saa iseenesest pidada pelgalt „kaitsekorralduse“ meetmeteks. Näide sellise kaitsekorraldusmeetme kohta – mida käesolevas asjas kõne all olev LSG määrus ei reguleeri – on nõutav karjatamine loodusliku elupaigatüübi 4030 – Euroopa

kuivad nõmmed – säilitamiseks. Eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtub sellest, et käesolevas asjas kõne all olevas LSG määruses sisalduvad sätted, millega tehakse erand kohustusest korraldada tagajärgede asjakohane hindamine, järgivad eesmärki võimaldada teatavas raamistikus jätkata alal seni toimunud ja lõppkokkuvõttes kaubanduslikul eesmärgil toimuvat keskkonnakasutust (tagajärgede hindamise kohustusest vabastamine kalanduse, põllumajandusliku maakasutuse ja metsanduse puhul) või hooldustöid veekogude hüdraulilise toimimise tagamiseks (tagajärgede hindamise kohustusest vabastamine veekogu hoolduse puhul), mistõttu ei piirata ebaproportsionaalselt nende omanike ja kasutajate õigusi, keda kaitse alla võtmine mõjutab. Need tegevused, mille suhtes on tehtud erand LSG määruses sätestatud keeldudest, võivad üksikjuhtudel olla kvalifitseeritavad projektiks, arvestades elupaikade direktiivi artikli 6 lõikes 3 kasutatud laia, keskkonnamõjuga seotud projekti mõistet. Nii on Euroopa Kohus juba otsustanud, et tavapärasel põllumajandustegevust, nagu väetiste kasutamine Natura 2000 aladel või nende läheduses (vt 7. novembri 2018. aasta kohtuotsus Coöperatie Mobilisation for the Environment jt, C-293/17 ja C-294/17, ECLI:EU:C:2018:882, punkt 76) või metsariiet (vt 17. aprilli 2018. aasta kohtuotsus Inter-Environnement Wallonie ja Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen, C-441/17, EU:C:2018:255, punkt 123 jj) võib kvalifitseerida projektiks elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 tähenduses. On ilmne, et selliseid tegevusi võib käsitada nii, et need ei ole ala kaitsekorraldusega seotud või selleks vajalikuks ning need võivad eraldi või koos teiste kavade ja projektidega avaldada alale olulist mõju.

- 14 Kolmas küsimus: Kui on olemas kava (või selle osa), mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik, on selle üle otsustamisel, kas enne selle kava vastuvõtmist tuleb korraldada projekti tagajärgede asjakohane hindamine elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 tähenduses, otsustava tähtsusega, kas kava võib eraldi või koos muude kavade ja projektidega avaldada alale olulist mõju. Kahtluse korral tuleb Euroopa Kohtu praktika kohaselt asjakohaselt hinnata kava või projekti keskkonnamõju (vt 7. septembri 2004. aasta kohtuotsus Waddenvereniging ja Vogelbeschermingsvereniging, C-127/02, EU:C:2004:482, punkt 44, ning 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Inter-Environnement Wallonie ja Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen, C-411/17, EU:C:2019:622, punkt 134).
- 15 Bundesverwaltungsgerichti (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus, edaspidi „BVerwG“) praktika kohaselt saab kaitseala käsitlev määrus avaldada Natura 2000 aladele olulist mõju ainult siis, kui määrus sisaldab piisavalt siduvaid konkreetseid nõudeid, mille alusel saab hinnata, kas alale avaldatakse olulist mõju (vt 26. jaanuari 2023. aasta otsus – 10 CN 1.23 jt –, ECLI:ET:BVerwG:2023:260123U10CN1.23.0, punkt 17). See tingimus on eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates siinkohal täidetud. Tegevuste puhul, mis on LSG määruse sätetega lubatud ja millega kava või projekt vabastatakse tagajärgede asjakohase hindamise kohustusest, ei saa olulise mõju avaldamist alal esinevatele ühenduse tähtsusega looduslikele elupaikadele ja liikidele algusest saadik välistada. Lisaks meetmetele, mis on osa veekogu lubatud hooldusest, võivad ka LSG määrusega lubatud meetmed kalade veekogudesse asustamiseks kahjustada selles määruses nimetatud ühenduse tähtsusega loomaliike. Sama

kehtib nõuetekohase põllumajandusega seotud tegevuste kohta, mille suhtes on LSG määrusega kehtestatud erand tagajärgede asjakohase hindamise kohustusest ja mille puhul on küsitav, kas õigusnormid on piisavad, et asjakohaselt vältida väetiste ja taimekaitsevahendite sattumist kaitstavatesse veekogudesse. Ka nõuetekohase metsamajanduse suhtes tagajärgede asjakohase hindamise kohustusest erandi tegemisel on ebaselge, kas LSG määruses kehtestatud piirangud on piisavad järeltule tegemiseks, et selles määruses nimetatud metsaelupaigatüüpide kahjustamine on välistatud.

- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et enne sellise projekti elluviimist, mille puhul tuleb elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 nõuete kohaselt eelnevalt asjakohaselt hinnata kava või projekt tagajärgi, tuleb asjakohane hindamine läbi viia kas üksikjuhtumi tasandil või juhul, kui seal loobutakse asjakohasest hindamisest või kui hindamiskriteerium on kindlaks määratud hindamise kohustusest erandit tegevate sätetega, tuleb asjakohane hindamine läbi viia eelneval kava tasandil. Tiheda seose tõttu elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 ja KSH direktiivi artikli 3 lõike 2 punkti b vahel tuleks ametlik hindamine kava tasandil korraldada KSH direktiivi artiklites 4–9 sätestatud menetlusnõuete kohaselt. Argumendiga, et määruse andja on LSG määruses sisalduvate hindamise kohustusest erandit tegevate sätete konkreetse sõnastamisega juba kontrollinud, et tegevused, mille suhtes on tehtud asjakohase hindamise kohustusest erand, ei ole veel lubatud konkreetsetel kujul vastuolus halvenemise keeluga elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 2 kohaselt, ei saa eelotsusetaotluse esitanud kohus nõustuda. Niisuguse hindamise kohta ei ole toimikus ühtegi dokumenti.
- 17 Neljas küsimus: Lähtuda tuleb sellest, et taimestiku ja loomastiku elupaigaalal „Bäche im Artland“ toimuvad veekogu hoolduse, kalanduse, põllumajandusliku maakasutuse ja metsamajandusega seotud tegevused, mille suhtes on LSG määrusega tehtud erand tagajärgede asjakohase hindamise kohustusest, toimusid seal juba pikka aega enne seda, kui komisjon kandis ala Saksamaa Liitvabariigi ettepanekul ühenduse jaoks oluliste alade loetellu elupaikade direktiivi artikli 4 lõike 2 kolmanda lõigu kohaselt ja seejärel määrati see vaidlusaluse LSG määrusega erikaitsealaks elupaikade direktiivi artikli 4 lõike 4 kohaselt. Lisaks on tõenäoline, et LSG määruses sätestatud piirangute tõttu ei ole tagajärgede asjakohase hindamise kohustusest vabastatud tegevuste intensiivistamine või laiendamine enam võimalik.
- 18 Selle põhjal võib ühest küljest teha järeltule, et vähemalt ala praegune kaitsestaatus võis areneda alal ka kõnealuste tegevuste jätkuva mõju all. Teisest küljest soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, mil määral tuleb sellega seoses arvesse võtta Euroopa Kohtu praktikat, mis käsitleb tagajärgede asjakohase hindamise kohustusest vabastamist elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 tähenduses pidevate või ühtsete projektide puhul iga üksiku projekti tasandil, mis seab tingimuseks, et kõnealuseid tegevusi jätkatakse samades kohtades ja samal viisil (vt 7. novembri 2018. aasta kohtuotsus Coöperatie Mobilisation for the Environment jt, C-293/17 ja C-294/17, EU:C:2018:882, punkt 81 jj).

- 19 Viies küsimus: Selleks, et meetet saaks pidada väikese piirkonna kasutamist kohalikul tasandil määravaks meetmeks, peab kava Euroopa Kohtu praktika kohaselt olema koostatud või vastu võetud kohaliku tasandi asutuse poolt ning asjaomane piirkond peab võrreldes vastava asutuse territoriaalse pädevusega olema suhteliselt väike (21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Associazione Italia Nostra Onlus, C-444/15, EU:C:2016:978, punkt 68). Sellega seoses märgib vastustaja, et taimestiku ja loomastiku elupaigaala „Bäche im Artland“ pindala on ligikaudu 1095 ha (10,95 km²), samal ajal kui Landkreis Osnabrücki (Osnabrücki maakonna) pindala on ligikaudu 2121 km². Puht kvantitatiivse käsituse korral tuleks siiski tõenäoliselt enamikku taimestiku ja loomastiku elupaigaladest pidada väikesteks piirkondadeks KSH direktiivi artikli 3 lõike 3 tähenduses.
- 20 Kui lähtuda sellest, et KSH direktiivi artikli 3 lõikes 3 sätestatud tingimused on täidetud, tuleks selgitada, kas liikmesriigi asutus on kohustatud eeldama, et esineb tõenäoliselt oluline mõju keskkonnale. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates tuleb Natura 2000 kaitseala määramise puhul liidu õigusest tuleneva kaitse seisundi alusel koos ala kandmisega ühenduse jaoks oluliste alade loetellu üldjuhul lähtuda olulisest mõjust keskkonnale ka siis, kui asjaomane ala tuleb liigitada väikeseks piirkonnaks kohalikul tasandil KSH direktiivi artikli 3 lõike 3 tähenduses.
- 21 Kuues küsimus: Küsimusele antavast vastusest oleneb käesoleval juhul, kas liidu õiguse kohaselt võib keskkonnamõju strateegilise hindamise korraldamata jätmine mõjutada kogu kava või ainult selle osade kehtivust. Muuhulgas on vastus sellele küsimusele märkimisväärse praktilise tähtsusega asutuste jaoks, kes koostavad ja võtavad vastu kavasad KSH direktiivi tähenduses.
- 22 Seitsmes küsimus: Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub Euroopa Kohtul sellega seoses selgitada, kas tema kaalutlused keskkonnamõju tagantjärele hindamise lubatavuse kohta konkreetsete projektide seadustamisel direktiivi 2011/92 (edaspidi „keskkonnamõju hindamise direktiiv“) tähenduses saab üle kanda ka programmidele ja kavadele KSH direktiivi tähenduses, mis on üldisemat laadi ja mille vastuvõtmisel on suurem kaalutusõigus kui konkreetsetele projektidele nõusoleku andmisel KSH direktiivi tähenduses. Tulemused, mis saadakse keskkonnamõju hindamisel KSH direktiivi artiklite 4–9 nõuete kohaselt, mõjutavad otsustavalt kaalutusõigust üldist laadi programmi ja kava vastuvõtmisel KSH direktiivi tähenduses, mistõttu saab tagantjärele korraldatud keskkonnamõju hindamise puhul, mille tulemusi ei saa ette ennustada, üldjuhul arvestada ka juba vastuvõetud kava või programmi olulisi muudatusi. See räägib selle poolt, et – erinevalt konkreetsetel juhul projektidega seotud kavade keskkonnamõju hindamisest keskkonnamõju hindamise direktiivi artiklite 4–10 kohaselt – ei saa kava või programmi keskkonnamõju hindamist KSH direktiivi artiklite 4–9 kohaselt pärast selle vastuvõtmist tagantjärele korraldada; selle asemel tuleb lähtuda sellest, et tegemist on uue kava või uue programmiga ning selle koostamise ajal ja enne vastuvõtmist tuleb korraldada keskkonnamõju hindamine KSH direktiivi artiklite 4–9 kohaselt.

- 23 Kui aga ka kava või programmi puhul saab teha KSH menetlustoiminguid tagantjärele, ilma et see nõuaks uue kava või programmi vastuvõtmist, tekib küsimus, kas seda saab teha ainult samadel rangetel tingimustel, mis on ette nähtud projektiga seotud keskkonnamõju hindamise tagantjärele korraldamiseks keskkonnamõju hindamise direktiivi alusel.

TÖÖDOKUMENT